

VIAȚA MEA

Tomi Laszlo

Capitolul VI

ȘI ÎNCĂ AVARII, ERORI ȘI SOLUȚII

În vara anului 1977 a avut loc un incendiu foarte grav în gospodăria de cabluri a combinatului siderurgic din Galați, în urma căruia tot combinatul a fost oprit luni de zile. Ceaușescu a bănuțit că e consecința unor mari neglijențe și a ordonat înființarea unei comisii guvernamentale pentru cercetarea cauzelor. Când în comisie s-a cerut participarea Ministerului Energiei, Mihăileanu m-a luat cu el la Galați, unde am stat o lună de zile. Cercetarea a scos la iveală deficiențele instalațiilor, dar n-a găsit cazuri de vinovăție. Ceaușescu a fost foarte nemulțumit și a cerut să i se demonstreze experimental că explicațiile comisiei sunt corecte. La propunerea lui Mihăileanu, eu am fost solicitat să pregătesc această demonstrație știind că aveam experiență serioasă în materie.

Într-adevăr am avut în față o misiune foarte dificilă: pe de o parte a trebuit să realizez un model asemănător tunelului de cabluri care a luat foc și să creez un scurt circuit într-unul din cabluri care să ia foc și care să se propage cu repeziciune în tunel. Având ajutorul electricienilor combinatului conduși de inginerul Velincov cu care am mai colaborat pe vremea când eu am fost la IRET și el la Combinatul din Reșița, modelul de tunel a fost realizat pe un teren viran al Combinatului Siderurgic. Paralel cu construcția instalației model eu am creat un model de scurtcircuit pentru care am folosit ca sursă de curent un grup de 10 generatoare de sudură legate în serie ca să fie capabil să furnizeze curentul și tensiunea apropiată de cea care a fost în cazul avariei.

La sfârșitul unei săptămâni de muncă intensă, modelul de încercare era pregătit și alături s-a improvisat un teren de aterizare pentru heliicopterul președintelui. Toată comisia era pe teren, inclusiv o echipă mare de pompieri, care urmau să stingă focul la încheierea încercării. Instalația a fost prevăzută cu toate aparatele de măsurare necesare și cu sistem de înregistrare cinematografică în infraroșu. A venit momentul sosirii lui Ceaușescu, dar din heliicopter a coborât viceprim ministrul ing. Oprea care ne-a comunicat că a primit misiunea de a reprezenta pe președinte la încercare.

Mihăileanu l-a primit pe Oprea prezentând încercarea spunând că a fost pregătită și va fi condusă de inginerul Toma Laszlo. La care Oprea a replicat: "doctor inginer Laszlo", de unde am înțeles că s-a documentat serios în prealabil.

Încercarea a reușit perfect. La scurt timp după pornirea generatoarelor, scurtcircuitul a fost provocat, focul a izbucnit și s-a propagat cu repeziciune dezvoltând o cantitate mare de fum negru, înecăcios. După 10 minute de demonstrație, Oprea ne-a comunicat că s-a convins de

corectitudinea concluziilor comisiei și după ce s-a întors la București, a obținut aprobarea lui Ceaușescu.

Un alt exemplu în care Mihăileanu a apelat la mine a fost când sistemele de protecție a unuia din transformatoarele principale din centrala hidroelectrică Porțile de Fier au dat alarma și conducerea centralei a cerut ajutorul ICEMENERG. Nefiind clar dacă alarma fusese provocată de un defect în transformator sau în cablul de înaltă tensiune, Mihăileanu a cerut de la mine, specialistul în cabluri, și de la Mihai Cigusievici, specialist în transformatoare să plecăm imediat la fața locului că să prevenim o avarie care amenința tot sistemul. Am plecat amândoi și în aceeași noapte am început cu operația de detectare ca să constatăm că defecțiunea a apărut în sistemul de ecranare a izolatorului de ieșire. A doua zi, transformatorul a fost deschis și s-a găsit locul defect care a fost apoi remediat cu succes. De menționat că Mihai era tânărul inginer de la Dinamo pe care l-am cunoscut în 1950 și pe care l-am apreciat de atunci.

Interesant de amintit că peste mulți ani am avut ocazia să ne întâlnim cu inginerul Bleier care ne-a primit atunci în calitatea sa de șef al secției electrice de la Centrală Porțile de Fier la întâlnirea din 2011 a Timișorenilor.

EMIGRAREA - CALEA INEVITABILĂ

Într-o zi, la terminarea programului, Mihăileanu m-a chemat în cabinetul lui și mi-a spus: Am pentru tine o întrebare de 1000 de puncte: Nu cumva ai gânduri de plecare? Am fost foarte surprins și mi-a fost greu să-i răspund căci n-am avut de gând, dar, dat fiind situația evreilor din țară, nu era exclus în viitor. Mihăileanu nu era omul pe care să-l mint, de aceea i-am răspuns: Care evreu nu are gânduri de plecare? La care a replicat: Am înțeles că încă nu ai de gând, dar te rog ca eu să fiu primul care să afle în momentul în care vei avea intenția.

Aici e momentul să revedem puțin istoria. La începutul regimului socialist am crezut, ca mulți alții, că a venit epoca în care problemele sociale și naționale și-au găsit soluția, inclusiv antisemitismul. Încet încet am început să înțeleg situația și iluzia s-a spulberat. În cazul meu, primul semnal l-am primit în 1955, în Timișoara, când inginerul șef Marcu a fost transferat la întreprinderea din Sibiu și în locul lui a fost numit inginerul Baci Anibal care a fost subalternul meu. Conform pregătirii mele și conform activității de până atunci ar fi fost normal să fiu eu numit inginer șef, dar ni s-a explicat atunci că nu era potrivit, pentru că directorul era inginerul Schauer, tot evreu. Inginerul Baci mi-a promis atunci că această nedreptate va fi în curând reparată și într-adevăr am fost propus pentru postul de inginer șef adjunct. Dar numirea n-a fost aprobată de organele de partid, cu aceeași justificare. După ce am fost transferat la București și am primit numirea de Director adjunct științific la ICEMENERG, mi s-a spus de la început că această numire este provizorie și, într-adevăr, după doi ani a fost numit altcineva, mult mai puțin pregătit, dar român. Ultimul avertisment l-am primit atunci când fiica noastră Gabi a terminat anul 5 de specializare în cercetare la Facultatea de Fizică și a fost numită profesoară la o școală profesională în loc să primească un post de cercetare. Atunci am înțeles că nu avem niciun viitor în România socialistă.

Ideea de plecare a mai fost tatonată în perioada 1970-71, când doi prieteni din străinătate au luat contact cu renumitul Jakober (care conducea tratative secrete pentru a obține emigrarea evreilor), dar au fost nevoiți să abandoneze, pentru că cel care ar fi rezolvat problema financiară a murit subit.

A urmat pasul decisiv. Gabi și Dorel s-au hotărât să depună cerere de emigrare în Israel după plecarea sorei lui Dorel. La ora de plecare de la serviciu am chemat la telefon pe Călin Mihăileanu și l-am rugat să mă ia cu mașina acasă (aveam același drum). Când am ajuns la parcare de lângă str. Energiei, Călin a oprit mașina și m-a întrebat ce am să-i spun. I-am spus de intenția copiilor, la care mi-a spus: Repet ce ți-am mai spus, înainte să depui cererea eu să fiu primul care să afle. E în interesul meu și al tău.

L-am ascultat și evenimentele au confirmat cele spuse de Călin. După ce Gabi și Dorel au ajuns în Israel, am avut posibilitatea de a cere emigrarea pe motiv că aveam rude apropiate acolo. Când l-am anunțat pe Călin, mi-a spus să cer întâi transferul din funcția de cercetător în funcția de inginer în secțiile de producție. Într-adevăr procesul de aprobare a plecării noastre în Israel a decurs fără probleme deosebite. A început cu ședința în care comitetul sindicatului trebuia să mă prelucreze să renunț la plecare. Președintele care a condus ședința a spus: Tovarăși, îl cunoaștem bine pe tovarășul Laszlo, deci e păcat să ne pierdem vremea. Mai bine să vă spun o anecdotă legată de temă: Ițic, când a fost chemat la o comisie ca a noastră, le-a spus că el nu vrea să plece din țară, ci numai soția și restul familiei. I s-a răspuns: Atunci divorțează și lasă-i pe ei să plece fără tine! Asta nu se poate, a răspuns Ițic, căci eu sunt singurul evreu din familie. Din zâmbetele comisiei am înțeles ce a vrut să spună cu anecdota.

A urmat ședința de excludere din partidul comunist. La ședința de excludere s-au spus despre mine așa niște lucruri frumoase, că secretarul de partid a intervenit spunând: Tovarăși, avem ședința de excludere, nu de primire în partid! La urmă am fost chemat la comitetul de sector, unde am fost tratat cu tot fel de reproșuri că sunt nerecunoscător pentru tot ce mi-a dat partidul și că n-o să primesc niciodată aprobarea de plecare. Aceasta a fost singura ocazie în care m-am simțit amenințat, dar după o discuție cu Rolla am ajuns la concluzia că nu e prima dată când au încercat să mă mintă.

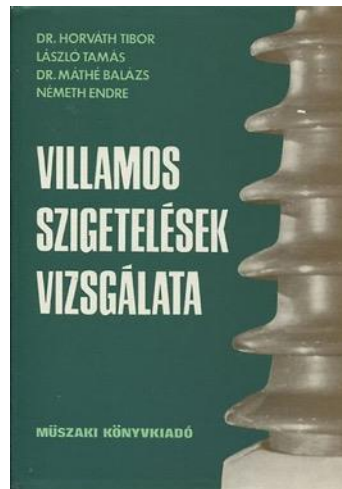
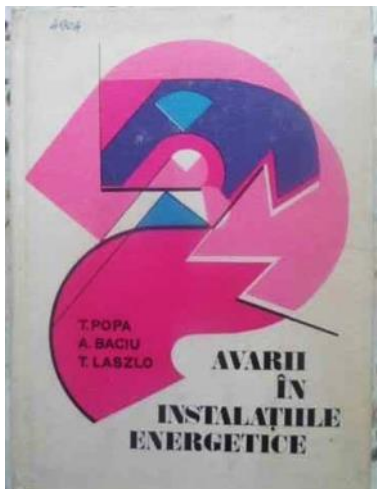
După câteva săptămâni am primit pașaportul și m-am prezentat la Mihăileanu pentru lichidare și rămas bun. După ce mi-a urât noroc și sănătate m-a întrebat dacă am fost și la ministru. Doar mi-a fost student și știa că ține la mine de când i-am fost conducător al lucrării de diplomă. Când eu mi-am arătat îndoieli, mi-a spus: Cere-i audiență, dacă nu vrea să te vadă, nu te va primi. Am fost primit în aceeași zi. L-am întrebat dacă știe pentru ce am venit și dacă nu e supărat că l-am deranjat. La care mi-a răspuns că știe, căci el mi-a dat aprobarea finală și că s-ar fi supărat dacă n-aș fi venit să-mi iau rămas bun. Mi-a spus atunci că mi-a rămas foarte recunoscător pentru perioada în care i-am condus lucrarea de diplomă și că-i pare foarte rău că părăsesc România. El mai avea pe atunci încredere în partid și în Ceaușescu. Eu pierdusem treptat în cursul anilor această încredere. În anii următori și el a fost foarte dezamăgit, ajungând în conflict cu Ceaușescu care își pierduse total busola.

Cu câteva luni înainte am fost martor al unui eveniment care mi-a arătat cât erau soții Ceaușescu de neserioși. Într-o după-amiază am fost chemat de Mihăileanu la ministru ca să aflu că soții Ceaușescu venind de la țară, s-au supărat văzând străzile satelor luminate de iluminatul public considerându-l o risipă și au cerut să se facă un program urgent de reducere cu 50% a consumului de energie prin demontarea fiecăruia al doilea stâlp cu lampă cu tot. Ministrul Energiei

și Ministrul Aprovizionării urmau să fie executații acestui program care era cu totul nerealist. Cei doi miniștri au cerut de la Mihăileanu și de la mine să găsim o formulă de ieșire din acest impas. Din fericire am reușit să-i convingem că demontarea fiecărui al doilea stâlp destabilizează toată rețeaua, deci este imposibil de realizat și consumul iluminatului public este atât de mic încât stingerea totală ar rămâne neobservată în consumul total de energie (era mai puțin de 0.5%).

Ministrul Aprovizionării care era atunci un fost coleg de facultate mi-a spus că are aproape zilnic de-a face cu astfel de propuneri și că îi este din ce în ce mai greu să-i convingă să renunțe.

În 1978 a apărut a treia carte la care am fost coautor împreună cu prietenii și colegii T.Popă, A. Baciuc: "Avarii în instalațiile energetice" și în 1979 cartea a patra, în care am fost coautor cu profesorii Nemeth și Horvath din Budapesta și cu B. Mathe din București: "Villamos szigetelések vizsgálata", editat la Budapesta. Fiind deja plecat din țară n-am putut afla reacția publicului, decât că edițiile respective au fost epuizate.

A venit momentul plecării. A trebuit să lichidăm tot ce aveam în locuință și să vindem locuința statului. Locuința fiind mare și în foarte bună stare am primit pentru ea 40.000 lei, ceea ce era aproximativ 10% din valoarea reală de atunci. Din banii pe care i-am realizat din lichidări am putut cumpăra mobilă pentru 3 camere. Fiecare familie sau individ avea dreptul să exporte mobilă pentru câte o cameră, Rolla și cu mine o cameră, Bucuța și Vera fiecare câte una.

Toate bunurile noastre au fost ambalate în lăzi standard indicate de vamă și transportate la platforma în care urma să se facă verificarea conținutului înainte de închiderea lăzilor. Șeful echipei de vameși ne-a întrebat dacă lăzile sunt pregătite pentru închidere și dacă dorim să fie închise cu "sârmă simplă sau dublă". În acest moment mi s-a aprins lumina în cap și am întrebat: Legătura dublă cum e? Răspunsul a fost semnificativ: La dublă, trebuie plătit, dar e mai sigur. Iar noi am înțeles mesajul: Dacă plătim 2.000 lei, nu ne mai controlează conținutul.

În ziua de 7 noiembrie 1978 am sosit în Israel cu Rolla, Vera și Bucuța.